

قانون

<div><div>📅</div><div>چهارشنبه ۲۸ آذر ۱۴۰۳</div></div>
<div><div>📄</div><div>شماره ۴۳۰۷</div></div>
<div><div>🌐</div><div>FARHIKHTEGANDAILY.COM</div></div>
<div><div>🌐</div><div>FARHIKHTEGANONLINE</div></div>

<div><div>📄</div><div>شماره ۴۳۰۷</div></div>
<div><div>🌐</div><div>FARHIKHTEGANONLINE</div></div>

<div><div>📄</div><div>شماره ۴۳۰۷</div></div>
<div><div>🌐</div><div>FARHIKHTEGANONLINE</div></div>

مدیر مسئول:

- محمدامین ایمانجانی

فانم‌مقام مدیرمسئول:

- مسعود فروغی

سرردبیر:

- محمد زعیمازه

تلفن و فکس:

- ۰۲۱) ۶۲۹۹۹۴۹۵

کدپستی:

- ۱۱۳۵۶۳۳۸۱۶

چاپ:

- چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی

نشانی:

- خیابان حافظ،پلین‌ترلزجمه‌وری
- رویم‌وی ساختمان‌بورس
- ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم

۱۶

کارشناسان حوزه رمزارز در گفت‌وگو با «فرهیختگان» نقاط قوت و ضعف قانون اخیر این حوزه را تشریح کردند

۴۲۰ همت گردش سالانه رمزارزها در ایران

پانژ رحیمی
خبرنگار گروه اقتصاد

چند سالی می‌شود که بازار رمزارزها به‌عنوان یک بازار سرمایه‌گذاری غیر متمرکز و آزاد با اقبال سرمایه‌گذاران رو به‌رو شده‌است. اکوسیستم رمزارز از سال ۲۰۱۸ (شما به‌خوابید ۹۷) با فعالان پر و پا قرص خود در ایران جان گرفت و اقدامات قانونی و غیرقانونی بسیاری را به‌خود دید! بازاری که تا همین چند وقت پیش هم داشت بدون قانون مکتوب مکتوب فعالیت می‌کرد و تقریباً شاید بتوان گفت فعالیت در این حوزه تا حد قابل توجهی بر اساس اعتماد پیش می‌رفت. اما سیزدهم آذرماه بود که پس از نشست مهم هیئت‌عالی بانک مرکزی سند جامع «چهارچوب سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری بانک‌مرکزی در حوزه‌ارزهای دیجیتال» ابلاغ شد. ابلاغیه‌ای که با بازخورد‌های مثبت و منفی بسیاری رو به‌رو شد و برخی فعالان آن را موجب خوشحالی و برخی دیگر با عنوان محدودیت‌زا از آن یاد کردند. «فرهیختگان» در راستای تحلیل قوانین تازه‌متولد شده حوزه رمزارز در گفت‌وگو با صالح خواجه‌دلوئی، مدیرعامل پلتفرم معاملات رمزارز هیتویت، محمد میرزایی و نرگس مرادی‌آبادی، کارشناسان حوزه رمزارز گفت‌وگو کرده‌است.

— **۴۲۰ همت تراکنش سالانه ارزهای دیجیتال در ایران**

اخیراً رئیس کل بانک‌مرکزی در یادزهمین همایش سالانه بانکداری نوین و نظام‌های پرداخت خبر داد: «ما الان ۲۱۸ کارگزار مبادله رمز ارز در کشور داریم و تراکنش ماهانه حدود ۳۵ همت و ۱۰ میلیون تراکنش ماهانه شکل می‌گیرد، یعنی عدد بزرگی است و چون عدد بزرگ است می‌تواند در ثبات مالی ما تأثیرگذار باشد.»
رقم اعلامی محمدرضا فریزن نشان می‌دهد بانک مرکزی در کنار فراهم‌سازی زمینه استفاده حداکثر از توسعه این صنعت، باید سیاست‌های احتیاطی لازم را نیز اعمال کند. بر این اساس، در خصوص قانون جدید این نکته را باید در نظر داشت که هر چند این قوانین تماماً با اصلاحاتی که می‌تواند در آینده روی آن اعمال شود به قانون بهتری برای صنعت تبدیل خواهد شد، اما نباید از یاد برد که این ابلاغیه اولین چراع سبز دولت به‌صنعت با هدف پذیرش آن بود. اخیراً رئیس کل بانک‌مرکزی از تراکنش ۴۲۰ همتی سالانه حوزه ارزهای دیجیتال خبر داده‌است. با در نظر داشتن این مهم از یک سو و نوسانات شدیدی که رمزارزها تجربه می‌کنند از سوی دیگر، تداوم فعالیت در این زمینه به‌طور غیرقانونی به امری غیرممکن تبدیل شده‌است. در نتیجه بانک مرکزی با در نظر گرفتن صدمات سنگین احتمالی وارده به سرمایه‌گذاران در صورت ورشکستگی صرافی‌ها و بخش‌های فعال و بازار داغ کلاهبرداری و همچنین در راستای جلوگیری از نگرز اتفاقاتی از جنس صندوق‌های قرض‌الحسنه و مؤسسات اعتباری در دهه ۸۰ و ۹۰ و همچنین با هدف حمایت از سلامت بازار نسبت به تدوین قوانین جامع در این حوزه‌گرد بر داشته‌است. یکی از انتقاده‌ها به این قانون، سقف‌گذاری روی تراکنش‌های کارگزاری‌هاست. به‌نظر می‌رسد بانک مرکزی این اقدام را با هدف کاهش ریسک‌های سرسرمایه‌گذاری در حوزه رمزارزها و مهم‌تر از آن با هدف حکمرانی پولی انجام داده‌است. توجه داشته باشیم اواخر تابستان سال ۱۴۰۲ علی صالحی، دادستان تهران از کشف اختلاس ۲٫۷ میلیارد دلار تورمانی در یکی از بانک‌های دولتی و بازداشت مدیر تیر و صندوق ملی بانک خیر داد که فرد متخلف قصد داشت این مبلغ را به ارز دیجیتال تبدیل و با خود از کشور خارج کند. در نتیجه قابل توجه‌است که دولت همچنان در لایحه ابلاغ شده بر پرریسک بودن بازار تأکید کرده‌است.

— **این قانون به نفع مردم است**

محمد میرزایی، کارشناس حوزه رمزارزها، در گفت‌وگو با «فرهیختگان» اظهار داشت: «بخشنامه بانک مرکزی به یک‌سری مسائل کلی اشاره کرده و جزئیات را به ابلاغ بخشنامه یا دستورالعمل‌هایی که در آینده از سوی بانک مرکزی صادر می‌شود، خلاصه کرده‌است. در کل، ساختار پذیرفته‌شده‌است. پیش از این، حوزه رمزارزها به‌طور ضمنی پذیرفته‌شده بود. اکنون در مسیری قدم بر داریم که قوانینی برای این بازار تدوین شود که برای فعالان مشخص کند که چه کسی به صورت قانونی و چه کسی در آن مسیر حرکت نمی‌کند. در حال حاضر هیچ محدودیتی برای این فضا ایجاد نشده‌است، صرف‌راً جهت قانونمند شدن کام‌برداشته‌شده‌است. این قانونمند

شدن هم به نفع افرادی است که خدمات ارائه می‌دهند و هم به نفع کسانی است که از این خدمات استفاده می‌کنند. عملاً وقتی که نظارتی بر درایی‌های ارائه‌شده ایجاد شود، امکان خالی‌فروشی از سمت صرافی‌ها کاهش پیدا می‌کند. این خبر خوبی است و خوشحالم که دولت، بانک مرکزی و وزیر اقتصاد به سمت پذیرش درایی و تدوین قانون حرکت می‌کنند. این موضوعی است که در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ رویای فعالان عرضه بود. دولت نشان داده‌است اگر فعالین به قوانین دولت پایبند باشند، مورد پذیرش قرار خواهند گرفت.»

میرزایی تصریح کرد: «من فکر می‌کنم دولت نمی‌خواهد از ورود فعالان به این حوزه جلوگیری کند و هدف آن در حال حاضر تعیین چهارچوب است که این اتفاق خوبی است. بسیاری از دولت‌ها به این سمت حرکت کرده‌اند و یامی خواهند حرکت کنند. به نظر من هیچ دولتی در آینده گریزی از قانونمند کردن حوزه رمزارز ندارد. خوشبختانه دولت گذر خود را نسبت به یک بازار جدید نبسته‌است. این حاصل تلاش‌های بسیار زیادی از سوی افرادی است که شاید نامی از آن‌ها برده نشده باشد. در سال ۲۰۱۸، زمانی که درباره محاسن حوزه صحبت می‌شد، امید ما این بود که یک روزی وارد دولت شود و به‌سمتی حرکت نکند که به دلیل عدم آگاهی نسبت به خوره‌ها از بروز و ظهور آن جلوگیری کند. خوشبختانه به دلیل دولت به سمت پذیرش حوزه حرکت کرده و نشانه‌های مثبتی را شاهد هستیم.»

صالح خواجه‌دلوئی، مدیرعامل پلتفرم معاملات رمزارز هیتویت، نیز درباره قوانین جدید حوزه رمزارز به «فرهیختگان» گفت: «ابلاغیه اخیر بانک مرکزی، عملاً فعالیت کلیسه کارگزاران رم‌زداری- پلتفرم‌های معاملاتی P۲P و OTC- را قانونی کرده‌است. این مهم نشان می‌دهد فعالیت این حوزه پذیرفته شده و مسیر آن در راستای چهارچوب گرفتن به‌عنوان یک کسب‌وکار شناخته شده‌است. این ابلاغیه علاوه بر پذیرش این بخش توسط دولت و حاکمیت (قوه قضاییه، دستگاه‌های امنیتی، پلیس و دستگاه‌های دولتی) اسب می‌شود چالش‌هایی که تاکنون در حوزه مباحث حقوقی و قانونی با نهاد‌های نظارتی داشتیم حل شود. پیش از این شاهد آن بودیم که متأسفانه بعضاً در پرونده‌های مختلف به‌عنوان متهم شناخته می‌شدیم.»

— **ماجرای سقف‌گذاری بر تراکنش‌های رمزارزی**

صالح خواجه‌دلوئی یکی از چالش‌های قانون جدید حوزه رمزارزها را سقف‌گذاری تراکنش‌های می‌داند؛ مشخصاً در بخش‌هایی اعلام شد که برخی کارها مجاز و برخی دیگر غیر مجاز است. در بندهای مختلف این سنده این موارد اشاره شده‌است. چیزی که مهم است این است که بانک مرکزی در بخشی از ابلاغیه فعالیت این حوزه را به سمت سازمان بورس ارجاع داده‌است. اینکه یک نهادی مانند بانک مرکزی بتواند طبق قانون برای دستگاه دیگری وظیفه تعریف کند، محل ابهام است. از سوی دیگر، برخی از محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های اعلام‌شده، بعضاً درست نیست. متأسفانه

تصمیماتی از جمله تعیین سقف واریزی به کارگزاران رمزارز، به‌حق و درست نبوده‌است. بر این اساس، بناشده که روزانه به ازای هر کلی ۲۵ میلیون تومان واریز انجام‌شود. این در حالی‌است که سایر کسب‌وکارهای قانونی می‌توانند روزانه تا ۲۰۰ میلیون تومان واریز از هر کاربر و به ازای هر کلی مدی داشته باشند. این موضوع پیرو هیچ قانونی نیست و در هیچ جا مکتوب نشده‌است. بعضاً هم متأسفانه به‌صورت شفاهی به مدیر یک بخش مطرح شده‌است. متأسفانه در این زمینه با مشکل قوانین خلق‌الساعه و بدون چهارچوب قانونی روبه‌رو هستیم.

نرگس مرادی‌آبادی، کارشناس حوزه رمزارزها نیز درخصوص سقف‌گذاری روی تراکنش‌های کارگزاری‌های رمزارزی به «فرهیختگان» گفت: «در حال حاضر بیشتر محدودیت در حوزه فعالیت وجود دارد. گفته شده‌است مجموعه‌هایی که قصد دارند در حوزه نگهداری امن یا تبادل فعالیت کنند، باید مجوز دریافت کنند. درباره سقف تراکنش صحبتی نشده، اما همچنان سقف‌واریزی‌ای که به‌باید یک بازار غیررسمی برای تبادل رمزارز منجر شده‌است. این امر در بلندمدت به‌ضرر کل صنعت خواهد بود. این صنعت هنوز دچار مشکلات اساسی حتی در تعاریف به‌کاررفته درباره ماهیت درایی‌است. درباره مالیات در این صنعت به هیچ مورد خاصی اشاره نشده‌است. بحث مالیات برای کاربران یکی از مسائل مهم به‌شمار می‌رود. بسیاری از کاربران بنا به دریافت مالیات تمایل ندارند از صرافی‌های ایرانی استفاده کنند. همچنان قانون شفافی در رابطه با رمزارزها وجود ندارد. به‌نظر می‌رسد این سند ۷ صفحه‌ای باید یک سند ۷۰ صفحه‌ای می‌بود که قوانین با جزئیات در آن مطرح شود.»

— **لزوم توجه به تأمین مالی پروژه‌ها در اکوسیستم بلاک‌چین**

محمد میرزایی، کارشناس حوزه رمزارزها، معتقد است فضا برای تأمین مالی پروژه‌ها هنوز کمی خام‌است. وی می‌گوید: «فکر می‌کنم هنوز برای این اقدام زود است و اگر بنا باشد به این سمت حرکت کنیم، پذیرش باید در سطح گسترده‌تری رقم بخورد و هماهنگی خوب و در سطح بالایی انجام شود تا پولی که با رمزارز جذب می‌شود به سمت پروژه‌های نیازمند تقدینگی هدایت شود. اگر دولت بتواند در یک ساختار تخصصی پروژه‌هایی را تعریف کند که برای فعالان جذابیت داشته باشند و امکان جذب سرمایه از آن طریق وجود داشته‌باشد، می‌تواند کم‌کم مسیری‌های تأمین نقدینگی را باز کند. ذات این بازار، با یک بازار آزاد است. حرکت دولت به سمت اجبار و انحراف در دولت منجر به پس‌زدگی خواهد شد؛ مگر اینکه طرف‌های بسیار زیادی داشته‌باشد و از هواسخ‌بظان حوزه کمک جدی گرفته‌شود.»

خواجه‌دلوئی، مدیرعامل پلتفرم معاملات رمزارز هیتویت، نیز تصریح کرد: «ما از چندین سال قبل که به‌عنوان یک پلتفرم رمزارزی و کارگزار معاملات رم‌زداری مشغول فعالیت هستیم، مالیات را سالانه پرداخت می‌کنیم و اتفاقاً در لیست مودیان

مالیاتی خوش‌قول و خوب‌سازمان مالیاتی هستیم. موضوع درباره پرداخت مالیات توسط کاربران مطرح نشده و طبیعتاً بر عهده سازمان امور مالیاتی خواهد بود. اکوسیستم بلاک‌چین و رم‌زداری‌ها کوچک‌ترین کاری که می‌تواند بکند، تأمین مالی پروژه‌ها است. در این اکوسیستم امکان اتصال به اقتصاد باز جهانی، برداشته شدن محدودیت‌ها، استفاده از مزایای آن و… وجود دارد.»

— **سلامت و توسعه صنعت در تدوین قوانین دنبال شود**

خواجه‌دلوئی در خصوص قانون اخیر حوزه رمزارزها معتقد است این ابلاغیه در راستای چهارچوب‌دهی و رفع تکلیف بانک مرکزی منتشر شد؛ چراکه کسی تا به حال چهارچوب‌پذیری و مقررات‌گذاری برای این حوزه ندیده بود. بانک مرکزی مایل بود در این حوزه تنظیم‌گری و قانون‌گذاری کل اکوسیستم را انجام دهد. براساس سند ابلاغی شورای عالی فضای مجازی، وزارت اقتصاد مسئول تنظیم‌گری در این حوزه است؛ انتظار داریم دستگاه‌های مختلف، از جمله بانک مرکزی، در حوزه مرتبط با خود بخواهند سندی را به‌طور مشخص و با چهارچوبی درست تدوین کنند و یک قانون جامع را به مجلس ببرند. این مسیر قانونی و قابل رشد و توسعه‌است. نرگس مرادی‌آبادی، کارشناس حوزه رمزارزها، نیز در گفت‌وگو با «فرهیختگان» عنوان کرد: «مجموعه‌های مختلفی می‌توانند در حوزه رمزارزها فعالیت کنند؛ اولین مجموعه‌ها ما بترها بودند که برای آن‌ها مجوز تعریف و به محدودیت آن‌ها منجر شد. بخش دوم بخش تبادل یا کسب‌وچینج‌ها هستند که طبق قانون جدید نیازمند اخذ مجوز از بانک مرکزی هستند. قانون‌گذاری و مقررات خوب است، اما نحوه تنظیم آن یک مسئله است. مقررات باید به گونه‌ای باشد که به سلامت و توسعه یک صنعت کمک کند و به محدود کردن آن با نیت حفظ سلامت صنعت کافی نیست. بخش دیگری که مغفول مانده، موضوع سرمایه‌گذاری در حوزه رمزارزها است. تاکنون حتی به‌عنوان یک شکل سنتفی نیز به آن نگاه نشده‌است.»

— **این قانون بیشتر برای کسب‌وکارهاست تا کاربران خود**

نرگس مرادی‌آبادی، کارشناس حوزه رمزارزها، در نقد قانون اخیر حوزه رم‌زداری‌ها می‌گوید: «در مسائل جاری مقرر شد قوانینی برای صرافی‌ها تهیه‌شود، اما اقدامی برای موارد قانونی مربوط به سرمایه‌گذاران صورت نگرفته‌است. به‌نظر می‌رسد با تمام تلاش‌های صنف کریپتویی در ایران که از سال‌های قبل تا الان در راستای نشر اطلاعات دقیق انجام‌شده، خیلی فایده‌مند نبوده‌است. برای مثال، قوانین حوزه ماینینگ تقریباً این صنعت را در کشور تعطیل کرد. به‌طور کلی به‌نظر می‌رسد بانک مرکزی نباید نهاد قانون‌گذار در صنعت کریپتو باشد و باید این وظیفه به سازمان بورس و اوراق بهادار یا یک نهاد قانون‌گذار محدود محول شود.»

مرادی‌آبادی تکمیل کرد: «مخاطب این سند بیشتر کسب‌وکارها هستند تا کاربران خود. به‌نظر من به‌طور کلی این سند مانع خاصی پیش روی کاربران نخواهد گذاشت و دنیای کریپتویک دنیای غیر متمرکز است و مسیر خود را طی می‌کند. کاربر نیز به این مهم پی برده برای حفظ ارزش درایی خود و مقابله با تورم و ارباب‌زاد شده‌اند. این سند قرار نیست از رشد بازار رمزارز جلوگیری کند. بیشتر کاربران با هدف سرمایه‌گذاری در حوزه رم‌زداری وارد این حوزه شده‌اند، اما در این زمینه آگاهی و آموزش خیلی کم‌است. قوانین و مقررات خاصی برای فعالیت سرمایه‌گذاری در این حوزه تعین نشده‌است.»

— **مردم از کلاهبرداران رم‌زداری غافل نشوند**

این کارشناس حوزه رم‌زداری در پایان تأکید کرد: «اگر یک مجموعه بخواهد به‌طور رسمی در این حوزه سرمایه‌گذاری کند، باید وارد یک فضای غیررسمی که امکان کلاهبرداری و سوءاستفاده‌دار، شود. به‌معنای مردم و حاکمیت ناگزیر وارد حوزه کریپتو شویم؛ هر چه سریع‌تر بتوانیم دیدگاه‌و تصمیم‌درستی در این زمینه اتخاذ کنیم، در طولانی مدت به نتایج بهتری خواهیم رسید. در حال حاضر بحث کلاهبرداری‌ها داغ است و برخی افراد از طریق انواع توابع‌هایی که به‌دلیل مختلف ساخته می‌شود، از مردم کلاهبرداری می‌کنند. درخواست می‌کنیم دولت به‌طور جدی‌تر به این حوزه ورود کند، چرا که بعضاً سرمایه‌گذاری‌های بزرگی در این حوزه صورت گرفته‌است.»

سهم سیاست‌های نئولیبرال در سقوط دولت سوریه چقدر است؟

مصیر جمال عبدالناصر در این مسیر پیشگام بود. ملی‌سازی‌های گسترده در حوزه‌هایی نظیر بانکداری، صنایع سنگین و حمل‌ونقل، کنترل‌های شدید بر قیمت‌ها، معاملات تجاری، نظام مجوزدهی و معاملات ارزی مشخصه اصلی دولت‌گرایی در این دوره بود. به قول جان واتز بوری، استاد برجسته اقتصاد سیاسی مصر در آن استقال، «تاکنون تعداد اندکی از کشورهای در حال توسعه به جز کشورهایی که ظاهرآ مارکسیست هستند، به اندازه مصر در بخش خصوصی خود مداخله کرده‌اند.» هر توگ نشان می‌دهد مداخله عمیق دولت در فعالیت‌های بخش خصوصی که با سیاست‌های توزیع و بازتوزیع رات در مقیاس بزرگ همراه بود، مصرف طبقات پایین و متوسط مصر را افزایش داد. این سیاست‌ها در سوریه با قوت و شدت بیشتری دنبال شد و سوریه به مقلد خلف مصر تبدیل شد. دولت سوریه، با هدف حمایت مردم، به طیف گسترده‌ای از کلا‌های مصرفی یارانه پرداخت. در اواخر دهه ۱۹۶۰، هنجارهای ضرورت ایجاد عدالت توزیعی بین طبقات، هنگامی که با اجرای برخی تعدیلات به دنبال کاهش بار سنگین تعهدات بودند، در عمل نتوانستند به موفقیت قابل توجهی دست یابند. رشد بالای انتظارات مردم مانعی جدی بر سر راه اصلاحات بود.

— **شکاف خودی/غیرخودی و شکل‌گیری نارضایتی**

بسا همه این توضیحات آنچه‌که هر توگ بنا دارد بر آن تأکید کند، عملکرد ناکارآمد دولت است، نه ماهیت سیاست‌هایی که به اجرا گذاشته‌است. به باور هر توگ این روایت که سیاست‌های نئولیبرال تعداد فرآیندهای از شهر خود را عرب را در معرض نابرابری و فقر ناشی از سرمایه‌داری بی‌بندوبار قرار داده و عامل اصلی شکل‌گیری نارضایتی‌های اجتماعی است، دقیق نیست و برخی از واقعیت‌های تاریخی این منطقه را نادیده می‌گیرد. مشکل، فی‌نفسه قرار گرفتن این کشورها در معرض نظام سرمایه‌داری نیست، مشکل حتی حضور

تحلیل را نیز به انحراف کشاننده‌است. به عقیده هر توگ، کشورهای عرب (از جمله سوریه) در دهه‌های گذشته عملکرد اقتصادی ضعیفی داشته‌اند و توضیح این عملکرد ضعیف صرفاً با تأکید بر اصلاحات بازار محور ممکن نیست. همان‌گونه‌که هر توگ اذعان می‌کند جهان عرب در مقایسه بین‌المللی به استثنای تعداد کمی از کشورهای سوسیالیستی، منطقه‌ای کمتر نئولیبرال محسوب می‌شود و هنوز هم مداخله عمیق در بازارها از طریق صدور مجوز، موانع تجاری غیرتفره‌ای، تخصیص زمین و اعتبار وجود داشته و حمایت دولت از بخش‌ها و بازیگران منتخب همچنان به‌صورت گسترده ادامه دارد. او می‌گوید، مشکل اصلی این کشورها نه سیاست‌های بازار محور است که سوسیالیست‌ها بر آن تأکید دارند و نه سیاست‌های سوسیالیستی که لیبرال‌ها تأکید می‌کنند؛ مشکل اصلی، در نوع مداخله ناکارآمد دولت در این کشورها است. مداخله گسترده و ناکارآمد دولت (که در ادامه با تفصیل بیشتری توضیح خواهم داد) نوع خاصی از ساختار اقتصادی را شکل داده‌است که که شکاف میان خودی‌ها (کارمندان دولت، بنگاه‌های بزرگ عمومی و خصوصی) و غیرخودی‌ها (بنگاه‌های کوچک و عمدتاً غیررسمی خصوصی) مشخصه اصلی آن است؛ هر توگ این ساختار را «اقتصاد بازاری تحت نفوذ دولت» می‌نامد. همان‌گونه‌که هر توگ اعتقاد دارد، علل شکست توسعه اقتصادی و پویایی ضعیف اقتصادسیاسی کشورهای عرب را باید در دوره‌ای جست‌وجو کرد که به شکل‌گیری اقتصاد بازاری تحت نفوذ دولت انجامید؛ دوره‌ای که نگاه ضدلیبرال از اهمیت آن غافل است و به بررسی آن علاقه‌ای ندارد. هر توگ این دوره را «دوره ناسیونالیسم عربی» می‌نامد.

— **ناسیونالیسم عربی و شکل‌گیری دولت‌های بیش از متعهد**

در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰، زمانی که کشورهای اصلی جهان عرب به استقلال دست یافتند، فقیر و توسعه‌نیافته بودند و دستگاه‌های دولتی کوچکی داشتند. با این حال این کشورها به‌طور کلی نسبت به هم‌تایان خود در سایر مناطق در حال توسعه، مسیر بلندپروازانه‌تری را برای ساختن دولت در پیش گرفتند که به‌سمت‌ها، بازیگران دولت در تولید ناخالص داخلی منجر شد. بخش کلیدی داستان، رقابت شدید ایدئولوژیک در سراسر منطقه در طول دوران ناسیونالیسم عرب در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ بود؛ مجموعه‌ای از ایدئولوژی‌ها که جذابیت توده‌ای شدیدی داشتند و برنامه‌های اقتصادی دولت‌محور و پوپولیستی را مطرح می‌کردند. از میان کشورهای عرب،